ମେସର୍ସ ଏସ. କ୍ରିଷ୍ଣା ମୋଟର ସେବା ଏହାର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ

ବନାମ

ଏଚ.ବି. ଭିଟ୍ଟଲ କାମଥ

19 ଏପ୍ରିଲ, 1996

[କେ. ରାମସ୍ୱାମୀ ଏବଂ ଜି. ବି. ପଟ୍ଟନାୟକ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଦ୍ୱୟ]

ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ଅଧିନିୟମ, 1940 ।

ଧାରା 20- ସହଭାଗୀତା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ- ଅଣ-ପଞ୍ଜୀକୃତ- ବିଘଟନ- ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ସୁପାରିଶ ପାଇଁ ଆବେଦନ- ହକଦାର କି ନୁହେଁ- କୁହାଗଲା: ହଁ- ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ସୁପାରିଶ ପାଇଁ ଥିବା ଦଫାଗୁଡ଼ିକ- ବିଘଟନ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଦ୍‌ଭାବନା ପାଇଁ ହକଦାର କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ନୁହେଁ- ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କିଛି ଦଫା ସହଭାଗୀତା ଅଧିନିୟମର ଧାରା 69(3) ଅଧୀନସ୍ଥ କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଅଧୀନରେ ଆସିବ ନାହିଁ ।

ସହଭାଗୀତା ଅଧିନିୟମ, 1932:

ଧାରା 69- ଅଂଶୀଦାରୀର ପଞ୍ଜୀକରଣ ନ ହେବା- ଏପରି ଅଂଶୀଦାରୀର ଅଂଶୀଦାର ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ଅଧିନିୟମର ଧାରା 20 ଅଧୀନରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବାକୁ ହକଦାର କି– କୁହାଗଲା: ହଁ ।

ପ୍ରେମ ଲତା ବନାମ ଇଶାର ଦାସ ଚମନ ଲାଲ, **[1995] 2 ଏସସିସି 145, ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଛି ।**

ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦର ଗୁପ୍ତା ବନାମ କାଜରିଆ ଟ୍ରେଡର୍ସ (ଭାରତ) ଲିମିଟେଡ୍, **[1964] 8 ଏସସିଆର 50 ଏବଂ** *ମହେନ୍ଦ୍ର ବନାମ ଗୁରୁ ଦୟାଲ,* **ଏଆଇଆର (1951) ପାଟନା 196 ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଛି ।**

ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ଅଧିକାରିତା: ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 7784-85/1996

ସି.ପି. ସଂଖ୍ୟା 96/1994 ରେ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ତା 25.3.94 ରିଖର ରାୟ ତଥା ଆଦେଶରୁ ।

ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଏସ. ଏସ. ଜାଭାଲି ଏବଂ ପି.ଆର. ରମେଶେଶ ।

ପ୍ରତିବାଦୀଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଅଞ୍ଜନୀ ଆୟାଗରୀ ।

ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା:

ଅନୁମତି ମଞ୍ଜୁର କରାଗଲା ।

ଆମ୍ଭେ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଶ୍ରୀମାନ ଓକିଲଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଛୁ ।

ଏହି ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଏକ ଦୁଇଜଣିଆ ଖଣ୍ଡପୀଠଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 3.1.1994 ରେ ଏମଏଫଏ ସଂଖ୍ୟା 324/86 ରେ ଏବଂ 25.3.1994 ରେ ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 96/94 ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଆଦେଶରୁ ଆଗତ ହୋଇଛି । 1 ଜୁଲାଇ, 1973 ପୂର୍ବରୁ ଅଂଶୀଦାରୀ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଗଠନ, ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଏବଂ ନିରନ୍ତରତାକୁ *ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ* ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ଏହା କହିବା ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ଯେ ପ୍ରତିବାଦୀ, ଯିଏ ବେତନ ଭିତ୍ତିରେ ଅଂଶୀଦାରୀ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ତଦାରଖକାରୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ 1 ଜୁଲାଇ, 1973 ରେ ଅଂଶୀଦାର ଭାବରେ ନିଆଯାଇଥିଲା, ଯାହା ଫଳରେ ଏକ ନୂତନ ଅଂଶୀଦାରୀ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସହମତି ହୋଇଥିଲା ଯେ ସେ ଅଂଶୀଦାରୀରେ କୌଣସି ପୁଞ୍ଜିର ଅବଦାନ ବିନା ଲାଭ ଏବଂ କ୍ଷତିର 10% ପାଇବାକୁ ହକଦାର ହେବେ । ଯେତେବେଳେ ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ଏବଂ ପ୍ରତିବାଦୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ଉପୁଜିଲା, ସେତେବେଳେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ- ଚାରି ଜଣ ଅଂଶୀଦାର- 10.5.1984 ରେ ଅଂଶୀଦାରୀକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ଏକ ନୋଟିସ ଜାରି କରିଥିଲେ । ପ୍ରତିବାଦୀ 17.5.1984 ରେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତର ଦ୍ୱାରା ବିଘଟନ ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ, ସେ 8.6.1984 ରେ ଶିମୋଗାର ଦେୱାନୀ ବିଚାରପତିଙ୍କ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଚୁକ୍ତିନାମା ଅଧୀନରେ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ପାଇଁ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ଅଧିନିୟମ, 1940 (ସଂକ୍ଷେପରେ 'ଅଧିନିୟମ') ର ଧାରା 20 ଅଧୀନରେ ଏକ ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ବିଚାରଣ ନ୍ୟାୟାଳୟ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା 4 ଟି ଦାବି ମଧ୍ୟରୁ ତିନୋଟିକୁ ଖାରଜ କରିଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଦାବି ସଂଖ୍ୟା 1 କୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥତାକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପୁନଶ୍ଚ ବିଚାର କରି, ଆବେଦନରେ, ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣରେ ଆଉ ଦୁଇଟି ଦଫା ଯୋଡ଼ିଥିଲେ । ତେଣୁକରି, ଏହି ଆବେଦନଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନୁମତି ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିଲା ।

ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଶ୍ରୀମାନ ବରିଷ୍ଠ ଓକିଲ ଶ୍ରୀ ଜାଭାଲି ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଯେହେତୁ ସହଭାଗୀତା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ସହଭାଗୀତା ଅଧିନିୟମ, 1932 ର ଧାରା 69 ଅଧୀନରେ ଆବଶ୍ୟକାନୁଯାୟୀ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିଲା, ତେଣୁ ପ୍ରତିବାଦୀ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 20 ଅଧୀନରେ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ପାଇଁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ନଥିଲେ । ସେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଏପରି ସୁପାରିଶ କରିବାର କ୍ଷମତା ଅଛି ବୋଲି ଧରି ନେବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ଏହା କେବଳ ସହଭାଗୀତା ଅଧିନିୟମର ଧାରା 69 ର ଉପ-ଧାରା (3) ରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ହେବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦାବିକୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ପାଇଁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେ *ମହେନ୍ଦର* ବନାମ *ଗୁରୁ ଦୟାଲ,* ଏଆଇଆର (1951) ପାଟନା 196 ମାମଲାରେ ପାଟନା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ରାୟକୁ ବାତିଲ କରି *ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦର ଗୁପ୍ତା* ବନାମ *କଜାରିଆ ଟ୍ରେଡର୍ସ (ଇଣ୍ଡିଆ)* ଲିମିଟେଡ୍, [1964] 8 ଏସସିଆର 50 ଉପରେ ଦୃଢ଼ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ରଖିଥିଲେ, ବିଶେଷ କରି ଏହାର ଶେଷ ପରିଚ୍ଛେଦ ଉପରେ । ପ୍ରତିବାଦୀ ବିବାଦକୁ ପ୍ରତିରୋଧ

କରିଥିଲେ ଏବଂ *ପ୍ରେମ ଲତା* ବନାମ *ଇଶାର ଦାସ ଚମନ ଲାଲ,* [1995] 2 ଏସସିସି 145 ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ ।

ତେଣୁ, ପ୍ରଶ୍ନ ଏହିକି ଯେ: ଅଧିନିୟମର ଧାରା 20 ଅଧୀନରେ ପ୍ରତିବାଦୀ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ଏକ ସୁପାରିଶ ପାଇବା ପାଇଁ ହକଦାର କି? ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡିବ ଯେ, ସହଭାଗୀତା ଅଧିନିୟମର ଧାରା 69 (1) ଅଧୀନରେ ଆବଶ୍ୟକାନୁଯାୟୀ ସହଭାଗୀତା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିଲା । ସହଭାଗୀତା ଦଲିଲରେ ଚୁକ୍ତିନାମା ଅଧୀନରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ବିବାଦଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ନିମନ୍ତେ ସୁପାରିଶ ପାଇଁ ଏକ ଧାରା ଅଛି । ତେଣୁ, ପ୍ରଶ୍ନ ଏହିକି ଯେ; ଧାରା 69 ର ଉପ-ଧାରା (3) ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ କି ? ଧାରା 69 ର ଉପ-ଧାରା (3) ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ପରିକଳ୍ପନା କରେ:

"69. (3) ଉପ-ଧାରା (1) ଏବଂ (2) ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଅଧିକାରକୁ ବଳବତ୍ତର କରିବାକୁ ସକ୍ରିୟତା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଦାବି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ, *କିନ୍ତୁ ଏହା ପ୍ରଭାବିତ କରିବ ନାହିଁ* -

(a) ଏକ ବିଘଟନ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ସମ୍ପତ୍ତି ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ଅଧିକାର କିମ୍ବା କ୍ଷମତା ପାଇଁ ମାମଲା ଦାୟର କରିବାର ଯେ କୌଣସି ଅଧିକାରର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ; କିମ୍ବା

(b) ଜଣେ ଦେବାଳିଆ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିର ନଗଦ ମୂଲ୍ୟ ଆଦାୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି-ନଗର ଦେବାଳିଆ ଅଧିନିୟମ, 1909(1909 ର 3), କିମ୍ବା ପ୍ରାଦେଶିକ ଦେବାଳିଆ ଅଧିନିୟମ, 1920 (1920 ର 5) ଅଧୀନରେ ଦେବାଳିଆ ସମ୍ପତ୍ତିର ଜଣେ ସରକାରୀ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ, ଗ୍ରହୀତା କିମ୍ବା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର କ୍ଷମତାସବୁ ।"

(ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଇଛି)

ଜାଭାଲିଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ଏହିକି ଯେ ଯେହେତୁ "ଏକ ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଅଧିକାରକୁ ବଳବତ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି" ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପରିକଳ୍ପନା କରେ ଯେ ଯେତେବେଳେ ଚୁକ୍ତିନାମାର ଜଣେ ପକ୍ଷ ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଅଧିକାରକୁ ବଳବତ୍ତର କରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି, ଉପ-ଧାରା (3) ର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଆକର୍ଷିତ ହୁଏ, ବାଦ ଦିଆଯାଇଥିବା ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟତିକ୍ରମଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଗ ନାହିଁ । ତେଣୁ, *ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁପ୍ତାଙ୍କ* ମାମଲାରେ ଅନୁପାତ, ଯଦିଓ ଧାରା 8 ଅଧୀନରେ ସନ୍ଦର୍ଭ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ, ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ଏବଂ ସନ୍ଦର୍ଭ ବଜାୟ ରଖିବା ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ଆମ୍ଭେ ବିବାଦରେ କୌଣସି ଦମ୍ଭ ପାଉନାହୁଁ । "କିନ୍ତୁ ପ୍ରଭାବିତ ହେବ ନାହିଁ" ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଉପ-ଧାରା (3) ର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାରେ ଅର୍ଥ ଏବଂ ପ୍ରଭାବ ଦେବାକୁ ପଡିବ । କିନ୍ତୁ ଯେପରି ଦେଖାଯାଇଛି, ଉପ-ଧାରା (3) ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ବ୍ୟତିକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ଉପ-ଧାରା (3) ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ବାଦ ଦେବାକୁ ଏବଂ ସେଥିରେ ଗଣନା କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟତିକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏହା ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ଉପ-ଧାରା (3) ର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ପ୍ରଦାନ କରିଛି ଯାହା ଦର୍ଶାଉଛି ଯେ (a) ଏକ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ବିଘଟନ କିମ୍ବା ଏକ ବିଘଟିତ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ହିସାବ ପାଇଁ ଉତ୍ପନ୍ନ କୌଣସି ଅଧିକାରର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଏକ ବିଘଟିତ

ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ସମ୍ପତ୍ତି ହାସଲ କରିବାର କୌଣସି ଅଧିକାର କିମ୍ବା କ୍ଷମତା; ଏହା ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଚୁକ୍ତିନାମାର ପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା । ନିଃସନ୍ଦେହରେ, ଧାରା ୬୨ ଚରିତ୍ରରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଏହା ଅଟେ ଯେ ବାଦୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କିମ୍ବା ଏକ ଚୁକ୍ତି ଅଧୀନରେ ଅର୍ଜିତ ହୋଇଥିବା ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କରେ, ଯାହା ସେ ଏକ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଅଂଶୀଦାର ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ହେତୁ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ, ଏକ ମକଦ୍ଦମା ଦାୟର କରିବା, ତାହା ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଉ କିମ୍ବା ବିଘଟିତ ହୋଇଯାଇଥାଉ, ଅସିଦ୍ଧ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦରେ, ଏକ ପୂର୍ବ ଅଣ-ପଞ୍ଜୀକୃତ ସହଭାଗୀ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଅଂଶୀଦାର ଅଧିନିୟମର ଧାରା ୬୨ (3) ର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଆସୁଥିବା ଏକ ଚୁକ୍ତିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଅଧିକାରକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବା ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା ଆଣିପାରିବେ ନାହିଁ । *ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ* ମାମଲାରେ ପୃଷ୍ଠା ୬0 ରେ ଉପ-ଧାରା (3) ର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ କହିଥିଲେ ଯେ "ଆମ୍ଭର ରାୟରେ, ଉପ-ଧାରା (3) ରେ 'ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି' ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ 'ସକ୍ରିୟତା ଦାବି' ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ 'ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି' ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟାପକତାକୁ ସୀମିତ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଭାଷିତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଉପ-ଧାରା (1) ଏବଂ (2) ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଉକ୍ତ ଉପ-ଧାରା ସକ୍ରିୟତାର ଦାବି ଏବଂ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟବିଧିର ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେ, ଯାହାକୁ ଉପ-ଧାରା (3) ଏବଂ ଉପ-ଧାରା (4) ରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟତୀତ ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଯେକୌଣସି ଅଧିକାରର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପାଇଁ ଅଟେ ବୋଲି ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ କୁହାଯାଇପାରେ ।"

ଯଦି ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ ଭାଙ୍ଗିବାର ଅଧିକାର ବିବାଦରେ ଥାଏ ଏବଂ ମକଦ୍ଦମାର ବିଷୟ ହୋଇଥାଏ, ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଅଂଶୀଦାରୀ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମାରେ, ଯଦି ଅଂଶୀଦାରୀ ଚୁକ୍ତିନାମାର ଏକ ପକ୍ଷ ସେହି ବିବାଦର ସମାଧାନ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ପାଇଁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ଏକ ସୁପାରିଶ ଚାହାଁନ୍ତି, ତେବେ ଏହା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ ଭାଙ୍ଗିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟବିଧିରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବା ଏକ ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଏକ ଅଧିକାର ହେବ । ସେହି ସ୍ଥିତିରେ, ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ, ଉପ-ଧାରା (3) ର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଆକର୍ଷିତ ହୁଏ ଏବଂ ଆଇନଗତ ଭାବରେ ଏପରି କୌଣସି ସୁପାରିଶ ବୈଧ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପକ୍ଷମାନେ ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ମତି ଦ୍ୱାରା ସହଭାଗୀତାକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ରାଜି ହୋଇସାରିଛନ୍ତି, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହଭାଗୀତା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଏକ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ବିବାଦ ନାହିଁ । ବିବାଦ କେବଳ ବିଘଟନ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ହିସାବ ସମାଧାନ ପାଇଁ ବିଘଟନରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାର କିମ୍ବା ବିଘଟନ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ସମ୍ପତ୍ତିର ନଗଦ ମୂଲ୍ୟ ଆଦାୟ କରିବାର କୌଣସି ଅଧିକାର କିମ୍ବା କ୍ଷମତା ଇତ୍ୟାଦି ସମ୍ପର୍କରେ ଅଟେ । ସେହି ଅଧିକାର ଧାରା ୬୨ ର ଉପ-ଧାରା (3) ରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ବ୍ୟତିକ୍ରମର ଏକ ଅଂଶ ହେବ । ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ଅଭିପ୍ରେତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏହା ଯେ ପଞ୍ଜୀକରଣ ନ କରିବାର ତ୍ରୁଟି ଏବଂ ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଅଧିକାରର ଅପ୍ରବର୍ତ୍ତନଶୀଳତାର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ନିଷେଧ ସତ୍ତ୍ୱେ, ସେହି ଚୁକ୍ତିନାମା ଅଧୀନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା ପକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ, ସମ୍ପତ୍ତିର ନଗଦ ମୂଲ୍ୟ

ଆଦାୟ କରିବାର ଅଧିକାର, ବିଘଟନ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ହିସାବ ସମାଧାନ କିମ୍ବା ବିଘଟିତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ସମ୍ପତ୍ତିର ନଗଦ ମୂଲ୍ୟ ଆଦାୟ କରିବାର କୌଣସି ଅଧିକାର କିମ୍ବା କ୍ଷମତା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ସୀମିତ ପରିମାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଥିରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଏବଂ ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଅଧିକାରରୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ତେଣୁ, ପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ଧାରା ୬୨ ର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ନିଷେଧରୁ ମୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁପ୍ତାଙ୍କ ମାମଲାରେ (ପୂର୍ବୋକ୍ତ) ତଥ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ସହଭାଗୀ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ବିଘଟନ ଅଧିକାର ନିଜେ ବିବାଦରେ ଥିଲା ଏବଂ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମାମଲା ଦାୟର କରାଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ, ଯେତେବେଳେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା ୫(1) ଅଧୀନରେ ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିଲା, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ କହିଥିଲେ ଯେ ଯେହେତୁ ସହଭାଗୀ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଧାରା ୬୨ ର ଉପ-ଧାରା (1) ଅଧୀନରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିଲା, ତେଣୁ ଉପ-ଧାରା (3) ର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଅଧିନିୟମର ଧାରା ୫ ଅଧୀନରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ସମେତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସନ୍ଦର୍ଭ ଅଧିକାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଆବେଦନକୁ ବାଦ ଦେଇଥିଲା । *ପ୍ରେମ ଲତାଙ୍କ* ମାମଲାରେ (ପୂର୍ବୋକ୍ତ), ତଥ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ଏକ ସହଭାଗୀତା ଚୁକ୍ତିନାମା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ସହଭାଗୀତା ଅଧିନିୟମର ଧାରା ୬୨ ଅଧୀନରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିଲା । ଜଣେ ସହଭାଗୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ, ଆଇନଗତ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଅନ୍ୟ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ଭଙ୍ଗ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ହିସାବ ଦେବାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ଏହା ଏକ ସ୍ଥିରୀକୃତ ଆଇନ ଯେ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ, ସହଭାଗୀତା ଭଙ୍ଗ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ, ଧାରା ୬୨(3) ଅଧୀନରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଅଧୀନରେ ଦାବି ଉଠିଥିଲା । ସେହି ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଏବଂ *ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁପ୍ତାଙ୍କ* ମାମଲାରେ ଅନୁପାତର ଆଲେଖ୍ୟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବକୁ ବିଚାର କରି, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ଅନ୍ୟ ଏକ ଖଣ୍ଡପୀଠ ଯାହାର ଆମ୍ଭ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ (କେ. ରାମସ୍ୱାମୀ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି) ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ, *ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରେମ ଲତାଙ୍କ* ମାମଲାରେ ବିଚାର କରିଥିଲେ ଯେ ଧାରା 20 ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ଆବେଦନ ନିମନ୍ତେ ଆକର୍ଷିତ ହେଉଛି । ପରେ, ଅନୁପାତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଏହି ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।

ତେବେ ପ୍ରଶ୍ନଟି ଏହିକି ଯେ: ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ପାଇଁ କେଉଁ ଦଫାଗୁଡ଼ିକୁ ପଠାଯାଇପାରିବ ? ପ୍ରତିବାଦୀ ନିମ୍ନରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା ଦଫାଗୁଡ଼ିକର ସୂଚନା ମାଗିଥିଲେ:

"(1) ଦକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହାୟତାରେ ପୂର୍ବ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଲାଭ ଏବଂ କ୍ଷତି ହିସାବର ପ୍ରକୃତ ଏବଂ ସଠିକ୍ ହିସାବ ବାହାର କରିବା ଏବଂ ତା 6.10.1973 ରିଖର ସହଭାଗୀତା ଚୁକ୍ତିନାମା ଅଧୀନରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଅଂଶକୁ ବାହାର କରିବା;

(2) ଯଦି ପ୍ରତିବାଦୀମାନେ ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କୁ ଅଂଶୀଦାର ଭାବରେ ନ ନେଇ ପୂର୍ବ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୋଟର ସେବାର ନାମରେ ଏବଂ ଶୈଳୀରେ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଜାରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ, ତେବେ ବିଦାୟୀ ଅଂଶୀଦାର ଭାବରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଦେୟ ପ୍ରଦାନର ସଦିଚ୍ଛା ଏବଂ କ୍ଷତିପୂରଣ ପରିମାଣ;

(3) MYS5676 ସଂଖ୍ୟାଯୁକ୍ତ ଯାନ ସମ୍ପର୍କରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ଏବଂ ଉକ୍ତ ଯାନର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କ୍ଷତିପୂରଣ ସହିତ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ସେହି ଯାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା; ଏବଂ

(4) ତା 10.5.1984 ରିଖର ନୋଟିସ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ବିଘଟନ ହେବା ପରେ ହିସାବରେ ହୋଇଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ପୂର୍ବ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ନାମରେ ହୋଇଥିବା କାରବାର ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଲାଭ ଏବଂ କ୍ଷତି କିମ୍ବା ମାମଲାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚନା କରୁଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଶ୍ୱସ୍ତି ପ୍ରଦାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ।"

ଏହା ଦେଖାଯିବ ଯେ ଦଫା (1) ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଧାରା 69(3) ରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ପଡୁଛି । ଦଫା (2) ସମ୍ପର୍କରେ, ଯଦିଓ ଏହା ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ, ପ୍ରତିବାଦୀ କେବଳ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ବିଘଟନ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଦ୍‌ଭାବନା ପ୍ରତି ଅଧିକାରର ପ୍ରଶ୍ନ ପାଇଁ ହକଦାର ହେବେ କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ନୁହେଁ । ଦଫା (3) ଏବଂ (4) ସମ୍ପର୍କରେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ଚୁକ୍ତିନାମାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ଦଫାଗୁଡ଼ିକ ସହଭାଗୀତା ଅଧିନିୟମର ଧାରା 69(3) ଅଧୀନରେ କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଅଧୀନରେ ଆସିବ ନାହିଁ । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦଫା ସଂଖ୍ୟା (4) ରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଠିକ୍ ନଥିଲା ।

ଉପରୋକ୍ତ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ପରିସ୍ଥିତିକ୍ରମେ, କୌଣସି ଖର୍ଚ୍ଚ ବିନା ।

ଜି.ଏନ.

ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଛି ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଂଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟାବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଅନୁବାଦିକା : ଶ୍ରୀମତୀ ଜୟା ମୁଖାର୍ଜୀ,
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ